

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

donderdag 18 september 2008

MEDITATIE

Een belangrijke vraag

"En Hij zeide tot mij." U hebt het wellicht al opgemerkt dat het woordje "Hij" in deze tekst met een hoofdletter geschreven staat.

Dat geeft aan dat één van de drie goddelijke Personen hier aan het woord is, hetzij de Vader, de Zoon, of de Heilige Geest. Hier spreekt de Zoon van God, de Middelaar, tot Ezechiël.

Ezechiël is de profeet die door de Heere geroepen is om onder de weggevoerde joden in ballingschap te spreken. Leest u het eerste en tweede hoofdstuk van zijn profetie maar eens door. Daarin komt Gods goedheid openbaar. Hij geeft Zijn bondsvolk, ondanks hun zonde en schuld, niet geheel en al aan zichzelf en aan de vijand over.

Geliefden, dat doet God ook nu nog. Hij openbaart ook nu nog Zijn goedheid aan gevallen en zondige mensenkinderen. In natuur en genade! Wij zijn immers allen gevallen en zondige mensenkinderen?

Echter, belangrijk is of het nu algemene of bijzondere goedheid van God is Die Hij aan ons openbaart. De

En Hij zeide tot mij: Hebt gij het gezien, mensenkind?

Ezechiël 47 : 6a

algemene goedheid openbaart Hij aan alle mensen. Maar Zijn bijzondere goedheid openbaart Hij aan Zijn kinderen. Die goedheid vloeit uit Gods genadeverbond in en door Christus' verdiensten tot een zondaar, door de Heilige Geest.

De wateren

Daar gaat het nu over in dit tekstwoord! Dat is "het" waar Ezechiël op moet zien! "Hebt gij het gezien, mensenkind?"

Waar moet Ezechiël dan op letten? Lezer, het ziet op vers 1 tot en met vers 5 van dit hoofdstuk. Daarin lezen we het gezicht dat Ezechiël getoond werd. De wateren kwamen uit het binnenste heiligdom, werden geleid langs het altaar en vloeiden alzo uit de rechterzijde van de tempel. Het begon gering en het

eindigde in een brede en diepe beek waarin men niet staan kon. Eerst kwam dat water na duizend ellen (525 meter) tot aan de enkels, na weer duizend ellen tot aan de knieën, daarna tot aan de lendenen en vervolgens werden het wateren waarin men zwemmen moest.

U begrijpt, dit heeft een geestelijke betekenis. Ik zou het willen noemen: De wateren van vrije genade! Het werk van God Drie-enig in harten van verloren zondaren! Daar gaat het over in dit gedeelte. Dat wordt afgebeeld in dit aan Ezechiël geopenbaarde gezicht. "Hebt gij het gezien, mensenkind?"

Ezechiël, hebt u gezien dat de zaligheid – geopenbaard aan verloren Adamskinderen – uit God voortkomt? De wateren komen immers uit het binnenste heiligdom!

Het water ziet op de bediening van de Heilige Geest. Dat komen uit het binnenste heiligdom ziet op het welbehagen van God. God de Vader was en is bewogen in Zichzelf om zondaren zalig te maken. Dat is Zijn verkiezend welbehagen.

Ook had Ezechiël gezien dat het water langs het altaar liep! De verkorenen van de Vader zullen zalig worden in een weg van recht om Christus' wil. Buiten Christus moet God naar recht een verterend vuur en een eeuwige gloed zijn.

"Hebt gij het gezien, mensenkind?" Hebben wij het óók gezien, lezer? Dat betekent immers dat er niets van een zondaar bij kan, maar eveneens dat er niets meer van een mens bij hoeft. God heeft alles aangebracht om Christus' wil, door de Heilige Geest.

Toenemen

Het telkens breder en dieper worden van die wateren ziet op het gestage toenemen van Gods werk op deze aarde. Het werk van God zal Zich uitbreiden over de gehele breedte der aarde.

Maar het ziet ook op het toenemen van de genadige kennis van het werk van God in Christus in het persoonlijk leven. We zouden ook

Inhoud

86e jaargang

Nr. 50

- 1 Een belangrijke vraag
- 2 Evangelisch (17)
- 4 Commentaar: Te goed?
- 6 Strijder voor de Dordtsche leer:
Ds. L.G.C. Ledeboer (1808-1863) (1)
- 8 Bewaar en vermeeder (1)
- 9 Zending, een blijvende opdracht
- 10 Boekennieuws
- 11 Kerknieuws
- 11 Berichten
- 12 Kerkdiensten

kunnen zeggen: Er zijn standen in het genadeleven.

Het werk van God door de Heilige Geest begint niet met het zwemmen in de wateren van vrije genade. Allereerst is dat gering in zijn aanvang. Het zijn slechts wateren tot aan de enkels.

En let er dan eens op, dat de zondaar eerst duizend ellen op het droge mee moet voor en aler hij in het water geleid wordt. Hij brengt zichzelf niet in het water, maar wordt erin geleid. Is het zo ook niet met de zondaar? Eerst ontdekking, ontgronding, voor men geleid wordt in de wateren van Gods genade. Een zondaar wordt telkens dieper ingeleid in de verlorenheid en de genade! "Hebt gij het gezien, mensenkind?"

Troost

Wat ligt daar ook een ongeken- de troost in. Het is Góds werk! Wat kan een arme zondaar ernaar uitzien om dat te mogen weten: "Is het nu wel Uw werk, Heere? Is het van U, die ontdekking, de droefheid over de zonde, het horen van Uw stem tot troost?" "Hebt gij het gezien, mensenkind?"

Het is ook tot troost te mogen zien waar nu de zaligheid uit voortvloeit voor eigen hart en leven. Uit het binnenste heiligdom, om Christus' wil, door de Heilige Geest!

"Hebt gij het gezien, mensenkind?" O, dat zien brengt in het dal van ootmoed en verwondering. "Waarom was het op mij gemunt, daar zo velen gaan verloren, die Gij geen ontferming gunt?"

Mensenkind

"Mensenkind"! Een wonderlijke aanspraak. Waarom spreekt de Heere Ezechiël zo aan?

In de kanttelingen wordt gezegd (ik zeg het nu even met eigen woorden):

1° Om Ezechiël te vernederen vanwege de openbaringen aan hem gegeven;

2° Om hem te troosten, want wat komt er veel op tegen het werk van

God, van binnen en van buiten, toen en nu. Daar is een mensenkind niet tegen opgewassen. Zulk een mensenkind heeft troost en hulp nodig om staande te blijven. Daarom spreekt de Heere Zijn kinderen aan als mensenkind! "Ik ben uw hulp en uw bijstand."

Hebt gij het gezien, mensenkind?

Nieuw-Beijerland, ds. A. Vermeij

17

Evangelisch

In een aantal artikelen maken we kennis met de evangelische beweging. We zagen in de twee vorige artikelen hoe verschillende organisaties de kerk proberen aantrekkelijk te maken voor zowel eigen leden als buitenstaanders. In dit artikel maken we de balans op van de evangelische manier van kerkzijn. Welke kenmerken heeft een evangelische gemeente? Het antwoord op deze vraag verklaart mede waarom de evangelische manier van kerkzijn voet aan de grond krijgt binnen de reformatorische kerken.

Onlangs gaf een catechisant een kernachtig antwoord waarom de evangelische leer van de algemene verzoening door velen wordt aange-

hangen. "Het is aantrekkelijker", zei hij kort en bondig. De jongen van 13 jaar sloeg daarmee de spijker op de kop. De evangelische leer dat de Heere Jezus voor alle mensen stierf en dat mensen Hem kunnen aannemen is aantrekkelijker dan de bijbelse leer dat we in Adam in een geestelijke doodstaat zijn gevallen, om eigen schuld verloren liggen en alleen door een Godswonder gezaligd kunnen worden. De evangelische manier van kerkzijn is eveneens aantrekkelijker dan een traditionele reformatorische kerkdienst. Wat is het verschil?

Gemeenschap

In evangelische kringen wordt sterk de nadruk gelegd op de kerk als een gemeenschap. In de kerk gaat het niet

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur:
ds. A. Moerkerken.

Bijdragen van medewerkers aan:
ds. A. Moerkerken, Händelstraat 1,
2901 JC Capelle aan den IJssel,
tel. 010-4472388, fax 010-4472263
e-mail: moerkerken@kliksafe.nl

Redacteur: ds. G.J. van Aalst.

Boeken ter recensie en meditaties aan:
ds. G.J. van Aalst, Molendijk 136,
3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105

Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk) en berichten aan:
redactie-secretaris: J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131, 2985 SC Ridderkerk,
tel. 0180-420865, fax 0180-423583
E-mail: jj.verhage@kliksafe.nl

Aanlevertijd:

Uiterlijk **woensdag 17.00 uur** vóór de datum van verschijning van De Saambinder in de daarop volgende week.

Opgaven kerkdiensten en beroepingswerk aan:
Kerkelijk bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: kbgg@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan:
Administratie van De Saambinder:
J. Honkoop, Jan Willem Frisoehof 53,
2517 LA 's-Gravenhage,
tel. 070-3514465, fax 070-3512718,
e-mail: saambinder-adv@kliksafe.nl
Postbankno. 256686 t.n.v. de administratie van De Saambinder.

Advertenties € 0,70 per mm.
Familieberichten € 0,40 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Advertenties dienen **uiterlijk donderdag** in het bezit van de administratie te zijn.
Rouwadvertenties
uiterlijk maandagmorgen 9 uur.

Abonnementenadministratie
Adreswijzigingen enz. aan:
Kerkelijk bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: kbgg@cbgg.nl

Betalen abonnementsgelden:
Postbanknr. 64327 t.n.v. De Saambinder-
abonnements te Woerden.

Abonnementsprijzen (bij vooruitbetaling):
voor Nederland: € 11,50 per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober);
voor het buitenland:
€ 23,- per jaar + extra portkosten.
Canada \$ 110,-; USA \$ 110,-.

Correspondentie-adres
Noord-Amerika:
Mr. Clarence Bleeker
1233 Leffingwell Av, N.E.,
Grand Rapids, Michigan,
U.S.A. 49505.

De redactie aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid betreffende de inhoud van: de advertenties en de (recensies van de) aangekondigde boeken.

om een optelsom van mensen die allemaal hun eigen weg gaan en zich weinig om elkaar bekommeren. De kerk is, om een beeld te gebruiken, niet een hoop takken, die willekeurig bij elkaar zijn gelegd, maar een stam waar alle takken aan verbonden zijn. Deze nadruk op saamhorigheid klinkt door in een van de bekendste opwekkingsliederen die talloze malen gezongen wordt tijdens evangelische samenkomsten: "Samen in de naam van Jezus, heffen wij een loflied aan, want de Geest spreekt alle talen en doet ons elkaar verstaan. Samen bidden, samen zoeken naar het plan van onze Heer. Samen zingen en getuigen, samen leven tot Zijn eer."

Alleen al het zingen van zo'n lied roept een gevoel van verbondenheid op. We voelen ook aan dat na zo'n lied niet geprekeerd zal worden dat de hoorders van nature dood liggen door de misdaden en de zonden. Het lied neemt alle zangers in één grote armbeweging mee als kinderen van God. En dat trekt aan. De nadruk op gemeenschap zorgt ervoor dat niemand vrijblijvend lid van een gemeente is. Wil een gemeente echt een gemeenschap zijn, dan moeten de leden naar elkaar omkijken. Ze aanvaarden elkaar als 'vrienden in het geloof', leven op een bewogen manier met elkaar mee en helpen in moeiten en zorgen.

Nu is de geestelijke achtergrond van deze houding – iedereen behandelt elkaar als een ware gelovige – de onze niet, maar de vrucht van onderlinge liefde moet ons wel aan het denken zetten. Misschien zit er wel een pijnlijke waarheid in een gezegde als: 'Het is bij ons zo kil in de kerk. 's Zondags zitten we in dezelfde bank, 's maandags kijken ze me nauwelijks aan.' Als jongeren of ouderen om deze reden afhaken, ligt er een schuld bij ons. Kan er van ons gezegd worden: Ziet, hoe lief zij elkander hebben?

Kringen

Het gevoel van saamhorigheid wordt versterkt door het bloeiende kringewerk in de evangelische beweging. Op zondag komt de gemeente samen in de eredienst, op andere dagen komen groepjes van tien, vijftien leden samen voor bijbelstudie, gebed en gezelligheid. Binnen zulke kringen is er extra zorg, aandacht en liefde voor elkaar.

Die idee van "Gemeente in kringen" slaat erg aan. Vanuit de al genoemde Willow Creek-beweging verschenen complete handleidingen voor derge-

lijke kringen. "Een levenskrachtige gemeente heeft geen kringen, maar bestaat uit kringen", zo wordt een handboek voor kringleiders gepresenteerd. De Amerikaan Wolfgang Simson schreef op zijn beurt het boek *Huizen die de wereld veranderen*. Op een informele manier, onderling zeer betrokken, zonder ambtelijke leiding komen groepjes samen om Gods Woord te bestuderen.

Binnen zo'n kring spreekt het haast voor zichzelf dat iedereen elkaar aanvaardt als een waar christen. Je wordt helemaal geaccepteerd, je krijgt een plaats als een levend lid van het lichaam van Christus. Voor veel mensen maakt dat het kringenwerk zo aantrekkelijk. Opvallend is zulke kringen in nauwelijks twintig jaar tijd zo'n vaste voet aan de grond hebben gekregen binnen de reformatorische kerken. Als een olievlek breidt het zich uit. En niet zelden groeit er binnen zo'n kring een kritische houding tegenover kerk en prediking.

Misschien zit er wel een pijnlijke waarheid in een gezegde als: 'Het is bij ons zo kil in de kerk. 's Zondags zitten we in dezelfde bank, 's maandags kijken ze me nauwelijks aan.'

Getuigenis

Deze informele manier van gemeente-zijn vertaalt zich op den duur ook naar het gemeentelven zelf. Op een kring heeft ieder zijn of haar inbreng, terwijl in de kerk de dominee maar aan het woord is. Op een haast natuurlijke wijze groeit de behoefte om ook een inbreng te mogen hebben in de eredienst. En ook dat gebeurt in evangelische kringen volop. Als mensen behoefte hebben, mogen ze een getuigenis geven. Van dopelingen wordt dat toch wel verwacht. Heeft iemand een profetie, dan is daar vaak wel ruimte voor.

Het preken zelf is doorgaans voorbehouden aan de man. Maar waarom zou een vrouw geen welkom kunnen heten, geen lied kunnen opgeven of de schriftlezing verzorgen? Iemand als dr. W.J. Ouweneel is druk bezig om de ruimte voor vrouwen binnen de Vergadering van Gelovigen te vergroten. Bijbelteksten waarin duidelijk staat dat de vrouw in de gemeente zal zwijgen, zijn niet absoluut, vindt hij. "Er zijn zusters die overtuigd zijn dat zij moeten bidden en hun getuigenis

moeten geven, omdat God dat van hen vraagt", schrijft Ouweneel. Aanvaardt het voorlopig, is zijn voorstel, en beoordeelt het dan na verloop van tijd. Tien tegen één dat zo'n voorlopige praktijk niet teruggedraaid zal worden. Vrouwelijke predikanten zijn dan nog maar een kwestie van tijd.

Ambten

Binnen de evangelische gemeenschap ligt er sowieso weinig nadruk op de ambten. De reformatorische ambtsleer ziet de ambten als hemelvaartsgeschenken van Christus (Ef. 4:10-11). Door middel van de ambten regeert Christus Zijn gemeente. In evangelische gemeenten wordt veel meer nadruk gelegd op gaven. Een kerkleider schakelt zoveel mogelijk gaven in om het werk in de gemeente uit te voeren. Waarom zouden alleen ambtsdragers een 'pastoraal team' bemannen? Gemeenteleden kunnen gaven hebben om te troosten. Laten zij het ziekenbezoek voor hun rekening nemen. En waarom geeft een leerkracht geen catechisatie?

Het resultaat is dat een groot deel van de gemeente wordt ingeschakeld voor het werk dat wij toebedelen aan de ambtsdragers. Ook dat maakt een kerk aantrekkelijk. Als je lid wordt en je wilt jezelf inzetten, dan wordt dat heel serieus genomen. Je hoeft niet in spanning te wachten of je nog eens kandidaat wordt gesteld voor het ambt. Van je gaven wordt dankbaar gebruik gemaakt. Opnieuw een bewijs dat je er helemaal bij hoort.

Jongerenkerk

Binnen zo'n manier van gemeente-zijn vormen de jonge mensen een aparte groep om oog voor te hebben. Hoe betrekken we de jonge generatie maximaal bij de kerk? Welke kerkenraad worstelt niet met deze vraag? Binnen de evangelische beweging wordt heel wat gedaan om de kerk aantrekkelijk te houden voor jongeren. Regelmatig worden ook zij betrokken bij de voorbereiding van de kerkdiensten. Er worden speciale diensten belegd waarin jongeren een flinke vinger in de pap hebben. Na verloop van tijd kwam het zelfs tot een nieuw fenomeen, de zogeheten 'jongerenkerken'. Honderden, duizenden jongeren trokken naar Amersfoort, Zwolle, Hellevoetsluis en tientallen andere plaatsen om er te genieten van een band, een filmpje en flitsende toespraken van onder meer EO-medewerker Constantijn Geluk en ds. Eschbach van het Evan-

gelisch Werkverband. In juichstemming gingen de verhalen door het land. Kerkdiensten hoeven niet zo stijf te zijn, zo kan het ook!

Gevestigde kerken vroegen zich verwijdert af wat zij fout deden en hoe zij van de jongerenkerken konden leren om de jeugd vast te houden. Jeugdkerken namen op hun beurt marketingbureaus en niet-christelijke jongeren in de arm om een nog beter product neer te zetten. Dat ze kerkelijke jongeren vervreemdden van hun wortels ontkenden ze in alle toonaarden. Het klinkt wrang, maar over de jeugdkerken hoeven we ons niet zo druk te maken. Er komen nog wel nieuwe jeugdkerken bij, maar na verloop van tijd gaat het nieuwtje er van af. Het hele fenomeen bleek op meerdere plaatsen een morgenwolk te zijn. Het woord van de profeet Jesaja bleek van toepassing: Tot de Wet en tot de Getuigenis; zo zij niet spreken naar dit Woord, het zal zijn dat zij geen dageraad zullen hebben."

Training

De nadruk op gaven zorgt ervoor dat evangelische gemeenten veel energie steken in het trainen van leiders. Er bestaat sinds twee jaar zelfs een vakblad voor christelijke leiders. Het eerste nummer bevatte een interview met ds. A. Hilbers, een van de toenmalige predikanten van de al genoemde Christelijke Gereformeerde Kerk in Zwolle. Het artikel kreeg als kop mee "Change management in een traditionele kerk". Ofwel, het sturen van een proces van verandering in de kerk. Er kwam heel wat kijken om een reformatorische kerk te veranderen richting een open, evangelische en missionaire gemeente.

Een hervormde wijkgemeente in Capelle aan den IJssel nam voor een dergelijk proces zelfs een marketingbureau in de arm. Analyses die in bedrijven werden toegepast, kregen een plaats in de kerk. Op de kerkenraadstafel kwamen rapporten te liggen rond de thema's product, prijs, plaats, presentatie, personeel en promotie. Doel van zulke operaties was om de kwaliteit van de gemeente te verhogen. Hoe hogere kwaliteit het product heeft, des te aantrekkelijker het is.

Wel, die simpele redenering wordt toegepast op de kerk. Het runnen van een bedrijf en het leiden van een gemeente liggen in zo'n visie blijkbaar niet zo ver van elkaar. Is de kerk dan inmiddels niet sterk verwereldlijkt?

Het initiatief in Capelle was overigens geen uitzondering. Volgende maand belegt de Evangelische Alliantie een symposium rond het thema "Met open ogen; Hoe de wereld verandert en wat de kerk ermee doet". Uit de Verenigde Staten wordt speciaal een trendwatcher ingevlogen. Dat is iemand die wereldwijd allerlei ontwikkelingen in kaart brengt. Wil de kerk een visie op lange termijn ontwikkelen, dan zal ze op zulke trends moeten inspelen, is het niet? De conferentie zet hoog in met de vraag: "Zien we kansen en uitdagingen die maatschappelijke ontwikkelingen bieden om mensen te bereiken met het Evangelie?"

Aansluiten

Dit brengt ons bij een ander kenmerk waardoor evangelische gemeenten voor veel mensen zo aantrekkelijk zijn. Evangelische gemeenten proberen de moderne mens te bereiken door zoveel mogelijk aan te sluiten bij hun cultuur. Draait deze wereld meer om het oog dan om het oor? Dan richten we ons daar ook op. De preken worden korter; in de tijd die vrijkomt wordt er een stukje drama opgevoerd. Draait deze tijd om moderne media? Een beamer is snel genoeg gekocht, een groot scherm voorin de kerkzaal trekt meer aandacht dan een preekstoel. Is de moderne mens gewend aan film? Dan draait de kerk films. Werkt een orgel niet meer in deze tijd? Dan komt er een band. Is een dienst met alleen psalmen niet te verteren in deze tijd? Gezangen en opwekkingsliederen zijn veel laagdrempeliger. Op dit laatste punt komen we nog terug in een apart artikel over de evangelische liedcultuur. Wie wil aansluiten bij de moderne cultuur, zal snel moeten veranderen.

En blijven veranderen. Ook daarvoor zijn visies ontwikkeld. De evangelische voorgangers D. Steenhuis, W.J. Ouweneel en H.P. Medema schreven in 1997 al een brochure om hun achterban te laten wennen aan het thema verandering. Veranderen om hetzelfde te blijven luidt de geruststellende titel. Ze verwoordden daarin hun ideaal voor de Vergadering van Gelovigen. "Het kan allemaal zoveel frisser, pakkender, gestructureerder, efficiënter." Volgens hen wordt zo de geestelijke diepgang van de gemeenten bevorderd. Zou dat echt waar zijn? Of is de vraagstelling al een teken van geestelijke armoede? Moeten de mensen de kerk, waarin God door Woord en Geest zondaren trekt, pakkender maken? Wat een armoede!

Schouwspel

Niet iedereen is zo optimistisch over de evangelische manier van kerkzijn. Volgens de toonaangevende Amerikaanse theoloog dr. D.G. Bloesch vertrouwen veel evangelische voorgangers niet meer op de kracht van Gods Woord. Daarvoor in de plaats komen allerlei technieken waardoor de kerkdienst innerlijk wordt uitgehold tot een schouwspel die de zinnen van de mens moet strelen. Bloesch gaf deze kritiek zeven jaar al in het evangelicale blad Christianity Today. Helaas lijkt er sinds die tijd weinig verbeterd te zijn. De heiligheid van God klinkt nauwelijks meer door in prediking en eredienst, zo vatte Bloesch zijn kritiek samen. Die samenvatting is een spiegel voor ons allen: Verstaan we persoonlijk dat God heilig is? En daarom ook Zijn Woord en Zijn dienst?

(wordt vervolgd)

Middelburg,

ds. J.M.D. de Heer

COMMENTAAR

Te goed?

Het staat er met de kerk in Nederland en West-Europa niet best voor. Zeker, God houdt Zijn werk in stand, maar de kerk is verdwenen naar de rand van de samenleving. Ook in de kerk is er veel oppervlakkigheid en verstarring. Hoe zou dat toch

komen? Zou de kerk op verlies kunnen staan omdat we het materieel zo goed hebben?

Groei

Sedert de pinksterdag is de christelijke kerk een wereldkerk geworden. De

Heere Jezus heeft Zijn discipelen opdracht gegeven om het Evangelie te prediken aan alle creaturen. De Heere zal Zijn kerk verzamelen uit alle geslachten, tongen, talen en natiën. Het wereldwijde kerkvergaderende werk van de verhoogde Christus gaat ook in de 21e eeuw voorspoedig voort. De voortgang van de kerk kent hoogte- en dieptepunten. In China bijvoorbeeld gebeuren opmerkelijke dingen. Onlangs las ik in een boek dat eeuwenlang missiewerk tot ongeveer 1900 alles bij elkaar ongeveer één miljoen christenen had gebracht in China. Sedert de jaren 90 van de vorige eeuw is dat echter radicaal anders geworden. De kerk in China groeit als nimmer te voren. Sommigen zijn zelfs van oordeel dat er in China op dit moment ergens tussen de 50 en 100 miljoen christenen wonen en leven. In een ander boek las ik daarover het volgende getuigenis van een christen uit China: "Ik geloof dat God de atheïstische regering heeft toegestaan de oude structuur van de Chinese kerk... te vernielen, zodat Hij haar geheel volgens Zijn voornemen kon herbouwen. Hij begon met weinig en heeft er veel van gemaakt! Het simpele feit dat de Chinese kerk gegroeid is en vandaag bestaat uit een menigte van tientallen miljoenen, is niet alleen een bewijs van het bestaan van God, maar ook van Zijn onvergelijkelijke macht". In weerwil van alle verdrukking bouwt de Heere in China Zijn kerk. Kennelijk zijn moeilijke perioden voor de kerk niet de slechtste. Misschien mogen we in dit verband ook wel herinneren aan de tijd van de Reformatie, de 16e eeuw. Dat was ook een moeilijke tijd en tegelijk toch een herleving van de Europese christenheid. Wat staat het er helaas vandaag de dag anders voor in Europa. Het atheïsme lijkt belangrijker dan de kerk. En bovendien wordt de kerk in het algemeen geplaagd door verwatering en verstarring. Helaas, het is niet anders. Wie zou niet wenen?

Vroege kerk

Het Evangelie is zijn loop in de wereld begonnen vanuit Jeruzalem. Sedert de pinksterdag heeft het genadeverbond een wereldwijde bedeling gekregen. Door de Heilige Geest en door de dienst van de apostelen ging het Evangelie van de Joden naar de Samaritanen en daarna naar de heidenen. De eerste doorbraak naar de heidenwereld wordt ons beschreven in Handelingen 10 (Cornelius) en

daarna lezen we dat de discipelen eerst in Antiochië 'Christenen genaamd werden' (Hand 11:26). Laten we eens even stilstaan bij de stad Antiochië. Deze plaats, een heidense stad in Syrië, werd de zending gemeente voor Paulus en Barnabas. Vanuit deze stad heeft Paulus zijn drie zendingsreizen, die beschreven worden in de Handelingen, ondernomen. Geleidelijk, maar niettemin wel aanhoudend, werd de christelijke gemeente in het Romeinse rijk gebouwd. Ergens halverwege de vierde eeuw was de helft van de bevolking, die ongeveer 60 miljoen mensen telde, christen. In welke omstandigheden groeide de vroege kerk eigenlijk? Hoe was het gewone leven voor de mensen in Antiochië? En hoe was het leven van de eerste christenen in een stad als Korinthe of Rome? Had-

Gingen de kinderen ook mee naar de kerk?

Hadden de christenen ook eigen scholen? Hoe was het met de zorg voor de zieken?

En hadden de mensen ook eigen Bijbels?

den ze een geschikt kerkgebouw? Gingen de kinderen ook mee naar de kerk? Hadden de christenen ook eigen scholen? Hoe was het met de zorg voor de zieken? En hadden de mensen ook eigen Bijbels?

In de handboeken voor exegese en kerkgeschiedenis vind je eigenlijk geen antwoord op dit soort vragen. Hooguit wordt gemeld dat Antiochië een afgodische stad was en dat het christendom in de Grieks-Romeinse steden wortel heeft geschoten en aldaar is gegroeid en heeft gebloeid. Maar meer kom je in de gebruikelijke boeken eigenlijk niet aan de weet. Toch weten we inmiddels, door opgravingen bijvoorbeeld, heel wat over het leven in een Grieks-Romeinse stad in de eerste eeuw. Zo ook weten we wat meer over Antiochië aan de Orontes, de stad waar de discipelen voor het eerst christenen werden genoemd. En wat we ervan weten, doet ons moderne westerse mensen de haren te berge rijzen. Neem bijvoorbeeld de levensverwachting. Gemiddeld werden de mensen, mits men niet stierf bij de geboorte, niet ouder dan ongeveer 30 jaar. Reinheid, ruimte en rust was in

dergelijke steden echt niet te vinden. Mensen hokten samen in kleine stinkende kamertjes en waren verstoken van bijna alle vormen van persoonlijke hygiëne. Eten, drinken, enz. voldeden niet aan de meest simpele eisen voor gezondheid. En de veelal nauwe straten (4 tot 6 meter breed) werden gevuld met huizenblokken van vier of vijf etages. Antiochië werd bovendien regelmatig opgeschrikt door een aardbeving, een epidemie, een omvattende brand, een belegering door vijanden, et cetera. In de loop van ongeveer 6 eeuwen ging de stad ongeveer één keer per vijftien jaar voor een groot deel tegen de vlakte (aardbeving) of in vlammen op (brand). In dergelijke omstandigheden kwam het grootste gedeelte van de bevolking om het leven.

In zijn boek *The rise of Christianity* wijdt de socioloog R. Stark een heel hoofdstuk aan het leven in een Grieks-Romeinse stad. Het was een jammerpoel van ellende, vuilheid, stank, dood, ongedierte, ongeveer vergelijkbaar met de omstandigheden die we kennen uit beschrijvingen over Duitse concentratiekampen uit WO-II, waarin mensen moesten leven. En te midden van die bare toestanden had de Heere veel volk (Hand. 18:10)! Kennelijk staat ook ellende, ziekte, dood en tegenspoed de Heere niet in de weg om Zijn kerk te bouwen. De vroege kerk heeft gebloeid in de steden van het Romeinse rijk. Een bloei die zijn weerga in de geschiedenis van de kerk nog niet heeft gehad!

Te goed?

De geschiedenis van de kerk kent hoogtepunten. Er zijn echter ook dieptepunten. De toestand van de kerk in Nederland aan het begin van de 21e eeuw is zorgwekkend, treurig. Het aantal kerkgangers wordt al maar minder en het aantal kerken wordt almaar meer. Van veel waarachtig geestelijk leven is helaas ook geen sprake. In allerlei kerkelijke bladen kun je dat keer op keer lezen. Veel eenheid en geestelijke kracht is er ook niet te bespeuren. Bovendien lijkt het ook wel alsof bijna niemand er echt wakker van ligt. Ongeveer 40 jaar geleden schreef ds. A. Vergunst daarover een artikel onder de titel: "Wie zou niet wenen?" Het lijkt soms wel alsof dit geluid meer en meer wegsterft. Ik hoop dat ik me vergis, maar echt veel onrust over de huidige situatie is er, voor zover ik kan zien, toch niet echt te bespeuren. Ik schrijf deze

dingen niet om elkaar de put in te praten, maar het zijn wel aanwijsbare signalen. Gelukkig laat de Heere Zich niet geheel onbetuigd, maar schraal is het helaas wel. Hoe zou dat toch komen? Verdrukking is er eigenlijk niet. In China is er verdrukking, maar de kerk bloeit. Armoede en gebrek is er ook niet. Integendeel, we leven in een weeldetijd die zijn weerga in de geschiedenis van de mensheid niet kent. Maar ook al die weelde en welvaart brengt ons kennelijk niet dichterbij de Heere. In de ellende van de Grieks Romeinse wereld groeide de vroege kerk.

Waar zit dan de haper voor de kerk van vandaag? Zou het ook niet zo kunnen zijn dat wij het veel te goed hebben? Sedert de jaren 60 van de vorige eeuw is er een enorme explosie van de welvaart geweest in de hele westerse wereld. Het materialisme greep geweldig om zich heen. En nog steeds zijn we allemaal in de ban van de welvaart. Het is echter ook treffend dat de ontkerkelijking in Nederland ongeveer tien jaar later is begonnen. De welvaart nam toe en de kerken stroomden leeg. Dat is de werkelijkheid die uit allerlei statistieken naar voren komt. En zou die welvaart ook niet liggen als een bijl aan de wortel van het leven met de Heere? Hebben we het, kortom, niet te goed gekregen? En is dat niet ten diepste een van de listen van satan waardoor hij mensen naar het verderf sleept, juist in

onze tijd? Ik zou hier niet graag allerlei stellingen willen opschrijven die kant noch wal raken. Helaas dat gebeurt maar al te vaak. Toch raakt het me wel als ik zie hoe diep en hoe ver we allemaal worden meegezogen door de welvaart van deze tijd. Het aardse leven biedt velen zoveel en trekt velen zo geweldig, dat er voor de eeuwigheid eigenlijk geen ruimte meer is. Treffend wordt dat soms duidelijk bij ziekte, tegenspoed en sterven. Wat horen we dan toch weinig over het verlangen naar een ander Vaderland. Wat is er eigenlijk nog over van de verwachting van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Zijn we ook, om een scherp woord van Nietzsche te gebruiken, trouw geworden aan deze aarde? Het zijn vragen die zich iedere keer maar weer opdringen. Al die welvaart en weelde, het bindt maar aan het hier en nu. Lot koos voor Sodom omdat het welvaarend was. Daar echter heeft hij zijn ziel gekweld, zijn vrouw verloren en raakte hij zijn dochters kwijt. Dit is een waarschuwend voorbeeld uit de Bijbel. We behoeven welvaart niet geheel af te wijzen. Toch zou het niet verkeerd zijn om juist hier waakzaam te zijn. Abraham was heel rijk. Toch lag zijn hart elders. "Want hij verwachtte de stad, die fundamenten heeft, welker Kunstenaar en Bouwmeester God is" (Hebr. 11:10).

Amersfoort,

ds. W. Visscher

caten, artsen, apothekers en ook dominees. Aan het einde van de brochure vertelt hij iets over het eigen gezin. Een gelukkig huwelijk heeft hij gehad, maar er waren ook vele verdrietige dagen. Van de tien kinderen heeft hij er vijf zien heengaan. Toen hij deze memoires schreef, waren er derhalve nog vijf kinderen in leven. De één bereikte nog meer dan de ander. Hoog geeft vader Ledeboer van hen op. En als hij hen allen gehad heeft, is er nog één kind en dat is Lambertus. Hij werd eigenlijk maar amper meegeteld. Nadat vader van zijn zoon Paulus Johannes geschreven heeft 'dat hij doet wat in zijn vermogen is om ons genoeg te vermeerderen', schrijft hij vervolgens: 'Mocht ik dit ook zeggen van mijn zoon Lambertus Gerardus Cornelis! Nadat hij met lof gestudeerd had, werd hij tot predikant te Benthuisen beroepen, maar verliet deze gemeente en.....' Vijftien puntjes volgden. Wellicht heeft vader Ledeboer op een later tijdstip wat meer willen vertellen over deze zoon. We weten het niet precies. Het kan ook zijn, dat hij zich wat geneerde voor hem, die door zo velen in die dagen bespot en veracht werd.

Eenzaam

Overigens was Lambertus een voorbeeldige leerling en een ijverig student. Hij bezocht het Erasmiaans Gymnasium te Rotterdam en studeerde vervolgens theologie in Leiden. Hij hield zich verre van de ijdelheden van het studentenleven. Ook doorzag hij wel de rationalistische geest, waarmee de professoren te Leiden hun lesstof mengden. Op latere leeftijd doorzag hij dat nog duidelijker: 'Godgeleerdheid moet van God geleerd worden of zij is het niet. Toekomstige dienaren des Goddelijken Woords moeten in dat Woord, naar dat Woord, in den regel, daarin voorgeschreven, onderwezen worden, of alles is ijdel. Wat zonder God begonnen wordt, mist gewisselijk Zijn onmisbaren zegen'.

Als jongen en als student krijgen we van Ledeboer de indruk dat hij toen al zeer afgezonderd leefde. Ook later, wanneer hij predikant is en als zodanig door het hele land trekt, wordt hij door een geïsoleerde positie getekend. Dat komt enerzijds door zijn vaak wat excentriek gedrag, anderzijds is er in zijn omgeving weinig of geen begrip voor de ommakeer in zijn leven. Zijn bekering heeft plaatsgevonden bij aanvang van zijn amb-

STRIJDER VOOR DE DORDTSCHES LEER

1

Ds. L.G.C. Ledeboer (1808-1863)

Het is dit jaar 200 jaar geleden, dat Lambertus Gerardus Cornelis Ledeboer het levenslicht zag in de stad Rotterdam. Op 30 september 1808 werden de ouders, Bernardus Ledeboer en Anna Christina van den Ende, met deze hun zesde zoon verblijd. Daar onze Gereformeerde Gemeenten voor een belangrijk deel voortgekomen zijn uit de Ledeboerianse gemeenten is het niet ongepast in dit jaar nog weer wat aandacht te vestigen op deze voorganger en het werk dat hij in Gods voorzie-

nig bestel heeft mogen verrichten.

Adellijk

Vader Ledeboer stamde uit een oud adellijk geslacht, oorspronkelijk uit Duitsland. Vele Ledeboeren hebben sinds de Reformatie als predikant gediend. Vader Ledeboer was echter koopman in fijne lijnwaden. Hij heeft als een soort laatste wens aan zijn kinderen en kindskinderen nog een boekje meegegeven, waarin hij ingaat op het voorgeslacht: kooplieden, rechters, burgemeesters, advo-

telijke loopbaan te Benthuisen. Familieleden en kennissen vonden het allemaal maar vreemd. Na zijn afzetting in 1841 vond Lambertus ook geen begrip bij zijn eigen ouders. Vader Ledeboer schreef: 'Verre van het gedrag van mijn Zoon te willen verdedigen, keure ik dat ten hoogsten af. Hij weet dit, maar het is mij aangenaam hoe langer hoe meerder overtuigd te worden, dat de laatst bekende dwaasheid geschied is in een vlaag van meerder of minder krankzinnigheid'. Dat Ledeboer ongetrouwd bleef, is niet verbazingwekkend. In de pastorie te Benthuisen leefde hij met zijn zuster Petronella en een huishoudster.

Predikant

In 1834 legde Ledeboer met goed gevolg het kerkelijk examen af. Hij voelde zich onbekwaam om de dienst des Heeren waar te nemen. Overigens was er ook een overvloed aan proponenten in die dagen. Vier jaar verbleef hij nog bij zijn ouders thuis en wachtte op de tijd dat de Heere hem zou roepen. Dat gebeurde in 1838, toen hij een beroep kreeg van Benthuisen. Hij werd er bevestigd door een neef, ds. Hugenholtz te Rotterdam, en deed intrede met een predikatie over Psalm 121 vers 2: 'Mijne hulpe is van den Heere, Die hemel en aarde gemaakt heeft'. In die beginperiode als predikant mocht er door genade een radicale verandering optreden in zijn leven. Hij heeft daarover zelf geschreven: 'Het eerst bepaalde mij de Heere bij mijn gemis, hoe ik een hemel zocht zonder Christus, hoe ik onwedergeboren was; niet verstond mijn leven is in Christus verborgen bij Gode, mijn onmacht niet kende en wat ik anderen geleerd had zelf nog moest leren'. De Heere trok met Ledeboer door. Niet alleen zijn schuld werd hem geopenbaard, maar hij mocht ook dat zoete uurtje der minne leren kennen. Hij preekte na dat gebeuren over de woorden: 'Dit weet ik, dat ik eerst blind was, maar nu zie'.

Zijn preken werden anders. Van heinde en ver kwamen mensen naar hem luisteren. Niet vanwege zijn geweldige retorische gaven, maar hij wist snaren te treffen en wist velen te stichten. Door zijn predikaties heeft hij wellicht meer gesticht dan geleerd, zoals zijn biograaf Landwehr zegt. Maar zeker is dat zijn hele leven door diepe ernst werd gekenmerkt en die ernst vloeide voort uit een nauwe, verborgen omgang met God. Het

ging hem als prediker om de eer des Heeren en de zaligheid der zielen. Als we dat niet voor ogen houden, zouden we bij de omschrijving van wie Ledeboer was, niet veel verder komen dan 'een wonderlijke man' en 'zeer weinig ordelijk' en, zoals hij zelf zegt, 'een niet-systematisch mens'. Als we de aantekeningen lezen van Jakob Eigeman, Hervormd predikant te Dordrecht, geschreven in 1884 en uitgegeven bij Jac. Fraanje te Biezele, komt duidelijk naar voren een oprecht kind van God en een trouwe knecht: 'De Bijbel las, en de psalmen Davids zong hij gaarne in de taal der ouden. De gave des gebeds was hem in hoge mate eigen, maar tegelijk ook een diep inzicht in de verborgenheden van Gods Heilig Woord, en niet geringe kennis van het geestelijke leven. Hij had een zwak hoofd, dat gedragen werd door een zwak

Van heinde en ver kwamen mensen naar hem luisteren. Niet vanwege zijn geweldige retorische gaven, maar hij wist snaren te treffen en wist velen te stichten.

lichaam, maar bezat een veerkrachtige ziel, die zich even ridderlijk tegenover iedere leugen, als aan de zijde der eeuwige waarheid plaatste. Deelnemend was hij jegens lijdenden en beproefden; mild, tot arm wordens toe, jegens de armen. In het kort, hij was met woord en daad een oprecht kind Gods, die leefde, leed en streed, stierf en ten hemel voer op de wieden der ontfermende genade, die hij jarenlang rijk en arm, jong en oud, geleerd en ongeleerd, als de enige grond ter zaligheid aanpreef'.

Uitleiding

Veel mensen hadden het voorzien en het gebeurde ook: ds. Ledeboer kwam al snel in conflict met de verschillende kerkelijke bepalingen en reglementen. Het van staatswege en onder het goedkeurend oog van koning Willem I in 1816 ingevoerde Algemeen Reglement voor het bestuur van de Nederlandse Hervormde Kerk had intussen al veel kwaad bloed gezet. Het leidde mede tot de Afscheiding van 1834. Ook Ledeboer kwam buiten 'de kerk der vaders' te staan. We kennen de geschiedenis. Op 8 november 1840 wierp hij onder de predikatie met

diepe verontwaardiging het gezangboek en het ondertekeningsformulier van de kerk te Benthuisen en na de dienst begroef hij ze in de tuin van het door hem aangekochte huis. Hij zei: 'Daar liggen moeder en kind bij elkaar'. Ledeboer heeft dit alles gedaan met heilige ernst. De volgende rustdag werd hij geweerd van de kerk en begaf hij zich met een groot deel der gemeente naar het voormalige burgemeestershuis om daar dienst te houden. Schorsing en afzetting volgden. Zo werd hij uitgeleid uit de Hervormde Kerk. Maar hij bleef preken en het getal der hoorders werd groter dan ooit tevoren. Wat het belangrijkste was: de Heere wilde zijn bediening tot een rijke zegen stellen. Toch heeft Ledeboer altijd de trekking naar de 'kerk der vaders' gevoeld. Bij de Ledeboerianen heeft lange tijd de gedachte geleefd, dat men in noodkerken zat op de puinhopen van de Hervormde Kerk.

Zangtijd

Het toch doorgaan met preken leverde veel boetes op en zelfs gevangenisstraf. Blijkens zijn gedichten heeft hij het echter in de gevangenis menigmaal heel goed gehad. Zo kwam tot stand de bundel *Sions lofzangen in benauwde tijden*. Vlak voordat hij de gevangenis mocht verlaten, schreef hij een 37 strofen tellend gedicht dat als volgt aanvangt:

*Haast is mijn zangtijd om,
Dat ik van 't Heiligdom
Weer gaan moet in de wereld;
Ik was er even uit,
Met Jezu zoete bruid,
In een paleis bepereld.*

Ledeboer mocht in de gevangenis van Godswege onvergetelijk onderwijst ontvangen:

*Mijn leerschool is 't gevangenhuis,
't Gevangenhuis,
mijn zoetste kruis,
De Heer' mij daar te leeren heeft,
Wat Hij mij elders niet zoo geeft:
Een leerschool, waar mij Jezus leert
En satans strikken van mij weert.
En val ik soms, Hij vat mij weêr
Door Zijne hand, ter Zijner eer,
Naar Zijn raad en wil en weg,
Maar niet naar eigen overleg.
Zijn weg is goed, de mijne slecht,
Het kromme brengt de Heer' te regt,
Hij leidt en leert mij
naar Zijn woord*

En trekt mij door Zijn liefde-
koord,
En kom ik onvoorziens ten val,
Hij is en blijft mijn eenig al,
Mijn eenig goed, mijn eenig deel,
Hij is mijn al, dus heb ik veel,
En overloed van waar genot,
Want Jezus is en blijft mijn God,
Mijn hoop, mijn troost,
mijn levens-vorst,
Naar wien mijn ziel gestadig dorst;

Och mogt het meer zijn,
schenk het mij,
En maak mij van de lasten vrij,
Van zonden, ongeloof en schuld,
Uw liefde meer mijn hart vervult,
Genade stroom' er af en aan,
Zoo zal het wel ten hemel gaan.

(slot volgt)

Dirksland,

ds. J. Schipper

1

Bewaar en vermeerder

Regelmatig wordt het verwijt gehoord dat wij te introvert zijn, te veel naar binnen gericht en te veel met onszelf bezig. Dat 'wij' slaat dan op de Gereformeerde Gemeenten en aanverwante kerken, op de reformatische zuil of op de bevindelijk gereformeerde kring in het algemeen. Hoe zwaar moeten wij ons dat verwijt aantrekken? Hoe vinden we het juiste evenwicht tussen de gerichtheid naar binnen en naar buiten? Of geldt hier dat je als kerk en als christenen eigenlijk niet genoeg op de buitenwereld gericht kunt zijn?

Het zijn in ieder geval belangrijke en actuele vragen. Kerken en godsdienstige stromingen gaan daarbij ook heel verschillende wegen. Bij het opstellen van de hervormde kerkorde van 1951 koos men er bewust voor om het artikel over het apostolaat (art. 8) vooraf te laten gaan aan het artikel over het belijden (art. 10). Eerst wordt gesproken over de opdracht van de kerk met betrekking tot zending, evangelisatie en het gesprek met Israël, alsmede de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de kerk, pas daarna komt het belijden aan de orde. Afgedacht van de vraag hoe dat belijden zich verhiel tot de gereformeerde belijdenis van de Hervormde Kerk, is dat een opzet die veelzeggend moet worden genoemd. Daarmee werd een bepaalde prioriteit aangegeven. De naar buiten gerichte activiteiten staan voorop, pas daarna komt de zorg voor de confessionele identiteit van de kerk aan de orde. Overigens wordt in de nieuwe kerkorde van de PKN het belijden van de

kerk meteen al in het eerste artikel aan de orde gesteld. Nu roept ook de formulering daarvan veel bedenkingen op, met name vanwege de vermelding van de Konkordie van Leuenberg. En wat komt er terecht van de slotzin dat „de kerk weert al wat haar belijden weerspreekt”? Maar de plaats die men aan het artikel over het belijden van de kerk gegeven heeft, is in ieder geval beter dan in de hervormde kerkorde van 1951.

Bewaren staat voorop

Als in de Heidelbergse Catechismus gevraagd wordt naar de inhoud van de tweede bede van het Onze Vader, wordt daar ondermeer geantwoord: „Bewaar en vermeerder Uw Kerk”. Beide elementen zijn van wezenlijk belang. Gods Kerk moet bewaard worden, maar er mag en moet ook gebeden worden om de uitbreiding van die Kerk. Anders gezegd: de gerichtheid naar binnen en de gerichtheid naar buiten horen bij elkaar. Het een kan niet zonder het ander. Maar anders dan in de hervormde kerkorde staat het bewaren voorop. Dat is niet zonder reden. Waar gaat het om bij de bewaring van Gods Kerk? Er kan sprake zijn van openlijke vervolging en verdrukking. Daar zijn in heden en verleden tal van voorbeelden van te geven. Maar ook al neemt in onze maatschappij de agressiviteit ten opzichte van het orthodoxe christendom duidelijk toe, toch hoeven wij daar op dit moment niet het meest beducht voor te zijn.

Niet zonder reden staat ds. A. Vergunst in zijn catechismusverklaring uitgebreid stil bij het gevaar van

„allerlei aanvallen van binnenuit, van allerlei dwalingen en valse leringen die op listige wijze worden verbreid”. Vandaar dat de gemeente moet vragen of zij „mag blijven bij de leer van de totale doodstaat van de mens, van het volkomen eenzijdige werk Gods, van het onwederstandelijke werk van de Heilige Geest en van de gangen die de Heere met Zijn Kerk op aarde houdt, zoals de Schrift ons leert. Vraagt of de Heere u, uw kinderen en de gemeente bij die leer wil bewaren”. Maar de afval die over de hele wereld gaat, betreft ook het leven. „Als u de waarheid door Gods genade belijdt, moet dat ook zichtbaar zijn in uw levenswandel, in uw doen en in uw laten, in uw spreken, in uw handel, in uw kleding, in uw onderscheiden zijn van de wereld”, aldus ds. Vergunst.

Zowel in de kerk als in allerlei organisaties op gereformeerde grondslag moeten we beducht zijn voor een geleidelijk aan afglijden in leer en leven.

Niet zo nodig

Heeft de kritiek die men regelmatig hoort over het te veel naar binnen gericht zijn van onze gemeenten soms te maken met het feit dat men het niet meer zo nodig vindt op deze zaken de nadruk te leggen? Vindt men het overbodig om in de prediking, op huisbezoek en op andere wijze de gemeente keer op keer daarbij te bepalen? Daar lijkt het soms wel op, om het maar voorzichtig te zeggen. Elders in het kerkelijk leven gebeurt dat nu eenmaal veel minder, zo het nog gebeurt. Van een onderscheidende prediking is daar geen sprake meer. Met vragen van bekering en zelfonderzoek worden de mensen niet of nauwelijks meer lastig gevallen. Er kan een heleboel mee door. Men hoeft zich er voor het geloofsleven van de ander dogmatisch de maat te nemen. We hebben immers te maken met een gelovige gemeente, die met vreugde haar taak in deze wereld volbrengt. Daarbij mag zij staan in de christelijke vrijheid. Over wereldgelijkvormigheid wordt dan ook niet moeilijk gedaan. Veel dingen gelden als middelmatige zaken waarin men elkaar

vrij moet laten. Een christen is immers in staat om zelf te onderscheiden waar het op aankomt.

Maar waar men vast wil houden aan de bijbelse gereformeerde leer is er inderdaad alle reden om primair naar binnen gericht te zijn. Om de bijbelse vermaning ter harte te nemen: „Bewaar het pand u toebe-trouwd” (1 Tim. 6:20). Zowel in de kerk als in allerlei organisaties op gereformeerde grondslag moeten we beducht zijn voor een geleidelijk aan afglijden in leer en leven. Wellicht roept de bezorgdheid daarover irritatie op, maar het zou wel eens zo kunnen zijn dat juist die irritatie een bewijs is dat het hard nodig is om daar aandacht voor te vragen. Er zijn in het recente verleden zoveel voorbeelden aan te wijzen van gemeenten en organisaties van gereformeerde signatuur, die ver af groeiden van hun oorspronkelijke identiteit.

Uiteraard heeft de kerk ook een taak naar buiten. Het moet onze bede zijn dat Gods Koninkrijk wordt uitgebreid, dat Zijn Naam ook door anderen wordt geheiligd en Zijn wil op deze aarde geschiedt. Maar als de catechismus spreekt over „bewaar en vermeerder Uw Kerk” staat het bewaren niet zonder reden voorop. In het kerkelijk leven kan men een veelheid aan activiteiten ontplooiën, maar als de kerk niet bewaard blijft bij het Woord van God, dan verliezen al die activiteiten hun zin. Men kan zich inzetten voor allerlei vormen van evangelisatie, waarbij echter de waarschuwing van toepassing is die Christus eens uitsprak tegen de Schriftgeleerden en de Farizeeën: „Gij omreist zee en land om een Jodengenoot te maken en als hij het geworden is, zo maakt gij hem een kind der hel, tweemaal meer dan gij zijt” (Matth. 23:15).

Kleine luyden

Als je de geschiedenis van de Gereformeerde Gemeenten en hun 19^e eeuwse voorlopers beziet, moet geconstateerd worden dat er inderdaad lange tijd sprake was van een te sterke gerichtheid naar binnen. Er was te weinig oog voor zaken die in kerk, staat en maatschappij aan de orde waren. Dat soms het verwijt van doperse mijding gehoord werd, was niet geheel zonder grond. Uiteraard moet je rekening houden met de sociale omstandigheden waarin men toen verkeerde. De gemeenten bestonden zeer overwegend uit kleine luyden. Hier en daar was er een

onderwijzer die wat meer geleerd had of een welgestelde boer op wie men zo nodig een beroep kon doen, maar daar was het dan ook wel mee gezegd. Dat ds. Kersten 90 jaar geleden de SGP oprichtte, bevorderde onmiskenbaar de betrokkenheid van het bevindelijk gereformeerde volksdeel bij de publieke zaak. Juist zij die Gods geboden hadden lief gekregen, moesten zich medeverantwoordelijk voelen voor land en volk. En aan de kerkelijke voorbede voor de overheid kon de voorbede toegevoegd worden voor hen die in allerlei vertegenwoordigende lichamen trachtten op te komen voor de gehoorzaamheid aan Gods geboden.

Die betrokkenheid bij de publieke zaak riep in eigen kring wel weerstand op. Wat had men in ons liberale staatsbestel te zoeken en wat zou men daar kunnen bereiken? Konden predikanten en anderen hun tijd niet beter besteden? Maar vanuit het

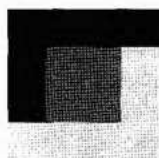
verleden was die betrokkenheid goed te verdedigen. Anders dan in de doperse traditie het geval was, stonden gereformeerden nooit afwijzend ten opzichte van de politiek en het overheidsambt. In de Nadere Reformatie ging het ook om de reformatie van ons volksleven.

De laatste decennia worden er onder ons ook meer activiteiten ontplooid op het gebied van gehandicaptenzorg, ouderenzorg en andere vormen van hulpverlening, inclusief hulpverlening bij allerlei grote rampen elders ter wereld. Ook daarbij kan er een bepaalde spanning zijn tussen de zorg die gericht is op de eigen mensen en die gericht is op buitenstaanders. De eerste mag en moet prioriteit hebben. Er staat immers: „Laat ons goeddoen aan allen, maar meest aan de huisgenoten des geloofs” (Gal. 6:10).

(slot volgt)

Apeldoorn,

C.S.L. Janse

Zending, een blijvende opdracht

De hand van de Heere

Het koninkrijk der hemelen komt niet met uiterlijk gelaat en met aardse grootheid.

In Handelingen 16 lezen we hoe de apostel Paulus door de Heere gezonden wordt naar Macedonië. In een droom ziet hij een Macedonische man, die spreekt: ‘kom over en help ons’. Echter wanneer Paulus en zijn metgezellen in Filippi aankomen, is daar niemand die op hen staat te wachten. Filippi is een stad met Romeinse veteranen, afgodsbeelden en tempels om goddelijke eer aan de keizer te bewijzen.

Wie let er temidden van deze wereldse heerlijkheid en grootsheid op die enkele eenvoudige mannen die daar de stad binnen komen? Toch mogen deze mensen daar het Evangelie verkondigen, waardoor heel het werelddeel Europa zal veranderen. Het koninkrijk der hemelen komt niet met uiterlijke pracht, maar het gaat dóór, tot aan de einden der aarde en het einde der eeuwen. Het is de hand

van de Heere, die de geschiedenis schrijft.

Door Mijn Geest

Het gaat ook zo anders in het koninkrijk der hemelen, dan het bijzondere en het grootse van de wereld. Paulus en de zijnen verblijven er ettelijke dagen en er gebeurt niets. Het werk Gods wordt beproefd, maar de Heere regeert. Op Zijn tijd opent Hij het hart van Lydia onder de prediking van Paulus. En door de onwederstandelijke en krachtige werking van de Heilige Geest wordt de stokbewaarder tot God bekeerd. Zo bouwt de Heere Zijn Kerk door al de eeuwen en tot aan de einden der aarde. ‘Niet door kracht noch door geweld maar door Mijn Geest zal het geschieden’.

Zeven vacatures

Zo mag er ook nu nog zending vanuit onze gemeenten worden bedreven. Het deputaatschap voor de zending stelt zich in de middellijke weg, in de hoop dat de Heere nog zendingswer-

kers wilt geven. U hebt het ongetwijfeld gezien op de achterkant van de vorige Saambinder dat er een zevental vacatures zijn of komen op de verschillende zendingsvelden. In China, waar miljoenen nog nooit van de enige Naam tot zaligheid gehoord hebben. In Guinee, waar het werk zo moeilijk is onder de islamitische-animistische bevolking. In Ecuador, of de Heere ook daar uit de jeugd Zijn Kerk wil bouwen.

Uitzien

Het is het uitzien van het deputaatschap of er mensen mogen reageren op deze advertentie. Mensen, die iets kennen van het wonder van vrije genade. Die mogen weten van de opzoekende zondaarsliefde Gods in Christus en bij wie de nood van onze verre naaste op het hart is gebonden. Mannen of vrouwen, die iets kennen van het gedurig uitgedreven worden tot de genadetroom of de Heere hen zou willen gebruiken in het werk van de zending. Juist in deze weg wordt

toch geleerd dat we het niet van onszelf, maar van de Heere alleen zouden verwachten. De Middelaar heeft immers gezegd: 'Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Gaat dan heen...' En in Zijn Naam gepredikt wordt bekering en vergeving der zonde...

Liefdedienst

Wat zou het groot zijn als de Heere ons zo zendingswerkers wilde toeschikken.

Jonge mensen, vraag maar of de Heere je in Zijn dienst zou willen gebruiken, want de dienst van deze Koning is een liefdedienst. Ook aan het werk van de zending is strijd verbonden, maar het welbehagen des Heeren zal toch door de hand van Christus gelukkig voortgaan.

De Heere geve maar gedurig gebed voor hen, die bij dit werk betrokken zijn.

Meliskerke, ds. G.J.N. Moens,
voorzitter zendingsdeputaatschap

een bezigheid vol romantiek met veel resultaat dat aan onze idealen voldoet. Hier is terugval, daar is veel tegenstand. En toch gebeuren er wonderen dingen. Als iets zichtbaar wordt van Gods Koninkrijk op aarde. Vooral als, voor ons misschien vaak min of meer verborgen, de Heilige Geest het Woord vruchtbaar maakt in zondaarsharten.

Het keurig verzorgde, overzichtelijke en toch ook sobere jaarverslag bevat een overzicht van het gedane werk, in het buitenland en in het binnenland. De organisatie met de bestuurlijke ontwikkelingen en de financiën, het krijgt allemaal een plaats. Met veel foto's en enkele overzichten die de tekst verlevendigen.

Krimpen a/d IJssel, ds. P. Mulder

Ds. G.M. de Leeuw,
Barmhartigheid in Bethesda;
uitg. De Ramshoorn - Goes,
ISBN 978 90 7646 671 2: 167 blz.;
€ 13,95, na 1 oktober € 15,95.

BOEKENNIEUWS

"Zonder Mij kunt gij niets doen",
jaarverslag 2007, uitgave van het
Deputaatschap voor de Zending der
Geref. Gemeenten, te bestellen door
€ 4,50 (d.i. incl. verzendkosten) over
te maken op girorekening 397607
t.n.v. Zending Geref. Gemeenten te
Woerden.

Zendingswerk gebeurt in opdracht van de Koning der kerk. Hij sprak immers "Gaaf heen in de gehele wereld en predikt het evangelie aan alle creaturen". In de praktijk is er behoorlijk verschil naar de fase waarin het zendingswerk verkeert. Als er reeds een zendingskerk ontstaan is, zoals op Papua en in Nigeria, dan is de situatie heel anders dan wanneer moeizaam getracht wordt het Woord uit te dragen, opdat er volgelingen van de Heere zullen komen. Het laatste is in Guinee het geval. Al jaren arbeid en van zichtbare vrucht is maar moeizaam te spreken. Zo is ook het werk in China weer heel anders dan dat in Albanië of Ecuador.

Wanneer we het jaarverslag 2007 dat de ZGG uitbracht doornemen, krijgen we er

enige indruk van dat de titel erg waar is. "Zonder Mij kunt gij niets doen" is niet alleen maar een aanhaling van een Schriftwoord. Het geeft ook de werkelijkheid van de zendingspraktijk zo duidelijk weer. Als de Heere, ook in het zendingswerk, niet Zelf Zijn huis bouwt, tevergeefs arbeiden de bouwlieden. "Zonder Hem is er geen leven en geen kracht. Dan is de rank een levenloze tak die van de hoofdstam is afgesneden en geen vrucht voortbrengt. Zonder de kracht van Christus is het zendingswerk een levenloze tak. Alleen wanneer Hij er in meekomt met de wondere werking van Zijn Geest, draagt het zendingswerk vrucht," zo lezen we in het Ten geleide. Dat geldt de jonge kerk in Nigeria en op Papua. Want ook daar zit de tegenstrever niet stil en laat de mens van nature zich niet door God gezeggen. Dat is ook geheel waar omtrent hetgeen gebeuren mag in China en Guinee. Er is mogelijk wel vrucht, die wij niet zien. De Heere doet met het Zijne (Zijn Woord) wat Hem behaagt. Wat is het werk des Geestes nodig; wat is het gebed nodig. Het werk in 's Heeren Koninkrijk is niet

Dit boek bevat 70 korte meditaties over Johannes 5, waarin de verlamde te Bethesda beschreven wordt. Hij had geen mens, maar de Zaligmaker zocht juist deze eenzame op en genas hem.

Het gehele hoofdstuk wordt doorgenomen en ieder vers kort verklaard, waarna ds. De Leeuw als het ware de ziekenkamer binnenstapt en de boodschap recht op de man of vrouw af voor de zieke gaat neerleggen. Inderdaad zijn de meditaties speciaal tot de zieken gericht, maar dat wil niet zeggen dat de gezonden vergeeten worden.

Ds. De Leeuw schrijft praktisch en zakelijk, terwijl de waarschuwingen, maar ook de nodigingen niet ontbreken. Zoals bijvoorbeeld als hij het over Gods dag heeft op blz. 35 en ook de gezonden aanspreekt: "Nog eerst iets over het gebeuren op Gods dag. Een zieke kan niet naar de kerk. Een vaste regel in het openbare gebed is dan ook of de Heere de zieken thuis en in het ziekenhuis wil gedenken. Denkt u, gezonde lezer, er ook aan? Wat een voorrecht om gezond op te kunnen gaan. Hebt u het ook weleens moeten missen? Wat wordt alles weer vlug gewoon. Na ziekte wennen we weer snel aan ons gezond zijn. We zeggen weleens: 'Ik ben weer helemaal de oude.' Gelukkig, dat u weer beter bent. Jammer, dat u nog de oude bent, want dan is er niets veran-

derd. Begrijpt u? God geve dat eens te bedenken. De vernieuwing des harten is geen zaak die we kunnen stelen, ook niet die we zelf kunnen maken." Hij wijst ook op de grote Geneesheer Jezus Christus. Praktisch zegt hij dan: "We stappen wel eens de zaal op en dan zegt degene die we bezoeken: 'Ik wacht eigenlijk op de dokter; die zou langskomen.' Dat kun je merken aan zo iemand; steeds gaan de ogen naar de deur. Begrijpt u? Dat is ook in het wachten, het ware wachten door

de Geest gewerkt."

Iedere meditatie wordt besloten met een of meer passende psalmverzen om te worden gezongen. Speciaal voor de zieken is dit boek een passend geschenk, maar er is genoeg onderwijs, waarschuwing en ook bemoediging, voor een arm en nooddriftig volk dat zichzelf niet helpen kan, om het ieder hartelijk aan te bevelen.

Staphorst,

ds. C. Vogelaar

KERKNIEUWS

■ BEROEPINGSWERK

Beroepen

Te Apeldoorn:

ds. P. van Ruitenburg te Chilliwack (Can.);

Te Boskoop:

ds. G.J. van Aalst te Klaaswaal;

Te Drachten:

ds. B.J. van Boven te De Valk-Wekerom;

Te Groningen:

ds. M. Karens te Werkendam;

Te Kalamazoo (VS):

ds. J.M.D. de Heer te Middelburg-Centrum;

Te Krabbendijke:

ds. A.H. Verhoef te Sint Catharines (Can.);

Te Leiderdorp:

ds. W. Visscher te Amersfoort;

Te Picture Butte (Can.) en te Rhenen:

ds. D. de Wit te Rijssen-West;

Te Rotterdam-Zuidwijk:

ds. C.G. Vreugdenhil te Vlissingen;

Te Terneuzen:

ds. A.B. van der Heiden te Benthuisen;

Te Vlaardingen: ds. W. Silfhout te Capelle

aan den IJssel-Middelwatering.

BERICHTEN

■ JUBILEUMBOEK 100 JAAR

GEREF. GEMEENTE RIDDERKERK

Op 26 december 2010 zal het precies 100 jaar geleden zijn dat onze kerkelijke gemeente werd geïnstitueerd door ds. C. Pieneman. Ter gelegenheid van dit feit hoopt de kerkenraad een jubileumboek uit te geven, waarin facetten uit de geschiedenis van onze gemeente zullen worden beschreven.

Het ligt in de bedoeling hierin ook een aantal foto's en illustraties bij de tekst te doen plaatsen, die - op welke wijze dan ook - te maken hebben met onze kerkelijke gemeente.

Met het oog hierop vragen wij aan ieder die over één of meer van deze door ons verlangde benodigdheden beschikt, deze voor genoemd doel tijdelijk af te staan aan de door ons gevormde commissie, die de taak heeft het beoogde jubileumboek samen te stellen.

U kunt uw foto's en/of illustratie(s), onder

vermelding van uw naam, adres en telefoonnummer, zenden aan dhr. A. van den Berg, Steur 62, 2986 SJ Ridderkerk, tel. 0180-490550, lid van bedoelde commissie, die deze u zo spoedig mogelijk zal retourneren.

Wij zeggen u bij voorbaat hartelijk dank voor uw medewerking.

Kerkenraad Geref. Gemeente Ridderkerk

■ REGIOAVOND VBGG TE ZWOLLE

Op **woensdag 1 oktober** spreekt ds. C. Vogelaar over "De heilsfeiten en Gods leiding met Zijn kinderen" tijdens een regioavond van de Bond van Vrouwenverenigingen van de Geref. Gemeenten (VBGG).

Locatie: Boazkerk van de Geref. Gemeente te Zwolle, Kromme Mijdrecht 1. Aanvang: 19.30 uur.

Ook belangstellenden zijn hartelijk welkom.

■ ZENDINGSVOND TE LEIDERDORP

De in De Saambinder van 11 september aangekondigde zendingsavond te Leiderdorp wordt niet gehouden op 27 september, doch op **maandag 22 september**, aanvang: 19.30. Locatie: gebouw Irene, Hoofdstraat 82, aldaar.

■ APPELAVOND JBGG TE HOOGVLIET

Zaterdag 20 september organiseert het district Zuid-West van de jeugdbond van de Geref. Gemeenten een districtsavond in het kerkgebouw van de Geref. Gemeente te Hoogvliet, Baarsweg 61. Spreker is: ds. M. Joesse. Aanvang: 19.45 uur.

■ VERKOOPDAGEN

Barendrecht

Ten bate van de Geref. Gemeente van Barendrecht wordt er op **zaterdag 4 oktober** weer een jaarlijkse verkoopdag gehouden op de locatie Handelsweg 190 te Ridderkerk van de firma Kraaijveld. Tijdstip: van 9.30-15.00 uur. Om 14.30 uur wordt er een verkoping bij opbod gehouden. Er is een grote verscheidenheid van etenswaren en andere artikelen te koop, zoals bloemen/planten en decoratiemateriaal. Ook is er een rommelmarkt. Voor de kinderen zijn er spelletjes te doen.

Kootwijkerbroek

De gezamenlijke verenigingen van de Geref. Gemeente te Kootwijkerbroek houden op **zaterdag 4 oktober** van 10.00-15.00 uur hun jaarlijkse verkoopdag. Naast de verkoop van boeken en kleding wordt ook een ruim assortiment levensmiddelen, planten enz. aangeboden. De opbrengst is bestemd voor het deputaatschap evangelisatie en voor de bouwkas van het eigen kerkgebouw.

■ ORGEL- EN SAMENZANGDAG VOGG IN DELFT

Op **zaterdag 4 oktober** houdt de Vereniging van Organisten van de Gereformeerde Gemeenten (VOGG) haar jaarlijkse orgel en samenzangdag in de Oude Kerk te Delft, met als organisten Bas de Vroome en Eric Quist. Er zal literatuur uit alle stijlperiodes op alle orgels van de kerk gespeeld worden. Daarnaast is er ook veel ruimte voor improvisatie en samenzang. Het ochtendprogramma begint om 10.30 uur en het middagprogramma om 14.00 uur. Ook zal de nieuwe muziekbundel 2008 gepresenteerd worden. Leden en zij die deze dag lid willen worden, kunnen de bundel gratis meenemen. Collecte t.b.v. de bestrijding van de kosten. Iedereen is hartelijk welkom.

Voor meer informatie: www.kerkenmuziek.nl

■ SAMENZANGAVOND IN SOMMELSDIJK

De activiteitencommissie van de Geref. Gemeente in Middelharnis organiseert op **zaterdag 11 oktober** een (psalm)zangavond in de Hersteld Hervormde kerk te Sommeldijk. Hieraan werkt o.a. mee het Dirkslands mannenkoor (o.l.v. Frans Cornet). Ds. G. van Manen heeft de leiding en houdt een meditatie. Collecte t.b.v. voorgenomen kerkbouw van bovengenoemde Geref. Gemeente. Aanvang: 19.30 uur. Voor meer informatie, ev. groepsreserveringen en rolstoelplaatsen kunt u contact opnemen met Leendert Stam, tel. 0187-483 033.

■ CD MET MELODIEËN MOEILIJKE WIJZEN

Op alle reformatorische scholen leren onze kinderen psalmen. Vaak zijn dat psalmen met bekende(re) melodieën. Soms zijn dat echter ook psalmen met onbekende(re) melodieën. Dat maakt het voor ouders moeilijker om deze psalmen ook met hun kinderen te oefenen. Misschien ook voor u wel een herkenbare situatie. Trouwens, geef als predikant maar eens een onbekende psalm op met een onbekende melodie en we merken onmiddellijk de aarzeling bij het zingen...

Nu heeft de ds. G.H. Kerstenschool in Borssele ter gelegenheid van de opening van haar nieuwe schoolgebouw een dubbel-CD uitgegeven die een instrumentale oefen-CD wil zijn. Op eerbiedige wijze worden de moeilijke melodieën met 3 verschillende instrumenten of een combinatie daarvan niet-ritmisch gespeeld. Zo worden 28 onbekende(re) melodieën geoefend. Het zou mooi zijn als gezin, kerk en school in onderlinge samenwerking deze dubbel CD zouden gebruiken om deze onbekende(re) psalmen met hun rijke inhoud meer bekendheid te geven.

De prijs voor deze dubbel CD is € 18,50 excl. verzendkosten. Bij een grotere bestelling wordt de prijs slechts € 13,50. De opbrengst is voor het reformatorisch onderwijs in Oost-Europa (Stichting OGO).

Mogen we deze dubbel CD hartelijk bij kerkenraden, scholen en gezinnen aanbevelen? Deze is uitsluitend per e-mail te bestellen bij Jacobine van Koeveringe (jacobinevankoeveringe@kliksafe.nl).

Namens de school, uitgaande van de Geref. Gemeente te Borssele,
Ds. E. Hakvoort (consulent)

■ DE VLUCHTHEUVEL GECERTIFICEERD

Stichting De Vluchtheuvel heeft in augustus het HKZ-certificaat behaald als organisatie voor Algemeen Maatschappelijk Werk. Hiermee wordt verklaard dat de Stichting voldoet aan alle kwaliteitseisen binnen deze branche.

Zoals bekend verleent De Vluchtheuvel, uitgaande van de Gereformeerde Gemeenten, al bijna 30 jaar psychosociale hulp. De Vluchtheuvel, met ongeveer 30 medewerkers, heeft gesprekslocaties door heel het land. De certificering is van toepassing op het aanbod van christelijke, psychosociale hulp voor zowel jongeren als volwassenen, participatie in zorgadviesteams en het bieden van schoolmaatschappelijk werk. Naast het hulpaanbod door maatschappelijk werkers wordt ook hulp door psychologen verleend.

Heel veel hulpvragen, vooral met betrekking tot huwelijk, gezin en psychische problematiek, zijn in de loop der jaren behandeld. Daarbij heeft De Vluchtheuvel zich altijd ingezet om de christelijke identiteit en een professioneel hulpaanbod samen te laten gaan. We zijn dankbaar dat nu is vastgesteld dat de organisatie inderdaad aan alle normen voldoet. We willen ons, in afhankelijkheid van de Heere, inzetten om dit ook in de komende tijd waar te maken. Voor ambtsdragers die hun gemeenteleden willen verwijzen naar een vertrouwd adres. En natuurlijk voor de vele hulpvragers die soms al van alles hebben geprobeerd, maar het alleen niet meer redden.

Voor aanmelding en/of advies is De Vluchtheuvel op werkdagen van 10.00-12.00 uur bereikbaar via tel. 0348-489999.

Namens bestuur en alle medewerkers,
H. van Groningen, directeur.

■ BIJeenkomst REVOKE TE HARDINXVELD-GIESSENDAM

Het bestuur van de Reformatorische Ver-

eniging van Ongewild Kinderloze Echtparen (ReVOKE) belegt voor haar leden en de echtparen die tot de doelgroep behoren, maar (nog) geen lid zijn, op **15 november** een bijeenkomst in de Eben-Haëzerkerk van de Geref. Gemeente te Hardinxveld-Giessendam, Buitendams 118. Ontvangst met koffie om 14.00 uur. Opening om 14.30 uur.

Er zullen zes workshops worden gehouden, waarvan er twee gevolgd kunnen worden. Een deskundige zal na een korte inleiding aan de hand van stellingen de discussie leiden. Gekozen kan worden uit de volgende workshops: 1. Kinderloos ouder worden. 2. Nalatenschap. 3. Pleegzorg. 4. Fasering in verwerking. 5. Adoptie. 6. Medische aspecten.

Aanmelden vóór **30 september** bij voorkeur via www.revoke.nl of telefonisch bij Ria Dammers (0184-630 180), of via e-mail: nieuwsbrief@revoke.nl. Tegelijkertijd dient u mede te delen aan welke workshop u wilt deelnemen. Indien een workshop van uw eerste en tweede keus vol is, zult u in de "reserve" workshop ingedeeld worden. Dus in totaal drie keuzes per persoon.

Aansluitend bestaat de mogelijkheid om gezamenlijk de maaltijd te gebruiken (kosten € 5,-).

■ TOOGDAG GBS IN BARNEVELD

De Geref. Bijbelstichting (GBS) belegt op **zaterdag 11 oktober** haar 43^e toogdag. Plaats: Rehobothkerk, Nairacstraat 24, Barneveld. De vlakbij gelegen Veluwehal zal worden gebruikt als overblijfruimte tussen de morgen- en middagbijeenkomst. Aanvang: morgenbijeenkomst: 10.30 uur. Opening door ds. P. Blok, voorzitter van de GBS. Daarna hopen te spreken: ds. A. van Voorden te De Beek-Uddel en ds. L. Blok te Gorinchem. Pauze van 12.30-14.00 uur. Vervolgens hopen een toespraak te houden: ds. H. Molendijk te Grafhorst en ds. K. Hoefnagel te Katwijk aan Zee. Slotwoord door ds. A.J. Wijnmaalen te Vianen.

KERKDIENTEN

■ ZONDAG 21 SEPTEMBER 2008

Aagtekerke 9.30 (H.A.) en 19.00 uur ds. Tuinier; Aalburg 14.30 uur ds. Melis; Aalst 9.00 en 14.30 uur ds. Labee; Alblasserdam 9.30 en 16.30 uur leesdienst; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. Visscher; Amster-

dam-Noord 18.00 uur stud. G.W.S. Mulder; Andijk 19.00 uur ds. Heijkamp (H.D.); Apeldoorn 15.00 uur ds. De Wit; Arnhem 18.00 uur stud. Boeder; Barendrecht 10.00 (H.A.) en 16.30 uur ds. Terlouw; Beekbergen 19.15 uur ds. Van Belzen; Benthuizen

9.30 en 18.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Berkenwoude 19.00 uur ds. Clements; Bodegraven 18.45 uur ds. Kattenberg; Boskoop 9.30 en 16.30 uur ds. Boogaard; Breda 19.00 uur ds. L. Blok; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 (H.A.) en 16.30 uur ds. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 uur ds. Moerkerken en 15.30 uur stud. Bredeweg; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur ds. Van Boven; Dirksland 10.00 en 18.00 uur ds. Schipper; Doetinchem 9.30 en 15.00 uur stud. Boeder; Dordrecht 10.00 en 17.30 uur ds. Brugge; Ede (Nieuwe Kerk, Verl. Maanderweg 33) 19.00 uur ds. Van Dieren; Eindhoven 17.00 uur ds. Labee; Elspeet 18.30 uur ds. Schot; Emmeloord 9.30 uur ds. Tanis en 19.00 uur ds. Bakker; Enkhuizen 10.00 en 16.00 uur ds. Heijkamp; Enter 15.00 uur ds. Schreuder; Genemuiden 9.30 en 15.30 uur ds. Pater; Goes 9.30 en 18.00 uur ds. Meeuse en 14.00 uur leesdienst; Gorinchem 10.00 en 16.00 uur ds. L. Blok; Gouda 9.30 en 16.30 uur ds. Clements; 's-Gravenhage 10.00 en 16.30 uur ds. Driessen; 's-Gravenpolder 9.30 en 18.00 uur ds. Hakvoort en 14.00 uur leesdienst; 's-Gravenzande 19.00 uur ds. Driessen; Groningen 10.00 en 16.00 uur stud. IJsselstein; Haamstede 14.30 uur ds. Schipper; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 en 16.30 uur ds. Joosse; Hilversum 15.30 uur ds. W. Harinck; Hoogeveen 15.30 uur ds. Tanis; Houten 11.00 uur (doventolk) leesdienst en 17.00 uur ds. Van der Net; Kampen 9.30 en 15.00 uur leesdienst; Kamperland 10.00 en 14.30 uur stud. Van Rijswijk; Kapelle-Biezelinge 9.30 en 18.00 uur ds. Baan en 14.00 uur leesdienst; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds. Van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. Beens; Kortgene 14.30 uur ds. Hakvoort; Krabbendijke 14.00 uur ds. Meeuse; Krimpen a/d IJssel 9.30 en 16.30 uur ds. P. Mulder; Kruiningen 9.30 en 18.00 uur (H.D.) ds. Hoogerland en 14.00 uur leesdienst; Leerdam 10.00 en 15.30 uur ds. Van Gelder; Leiderdorp 10.00 uur ds. Paul; Lelystad 9.30 en 16.00 uur (H.A.) ds. Kattenberg; Lisse 10.00 en 16.00 uur ds. Neele; Marknesse 9.30 (H.A.) en 14.30 uur (H.D.) ds. Bakker; Meliskerke (in het eigen kerkgebouw) 9.30 uur ds. Moens en 14.30 uur leesdienst; Melissant 14.30 uur ds. Van Manen; Middelburg-Centrum 9.30, 14.00 en 18.30 uur leesdienst; Middelburg-Zuid 9.30, 14.00 en 18.30 uur leesdienst; Middelharnis 9.30 en 18.00 uur ds. Van Manen; Moerkapelle 19.00 uur ds. P. Mulder (doventolk); Nieuw Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. Vermeij; Nieuwdorp 9.30 en 18.30 uur ds. C. Harinck; Nieuwerkerk Zld 9.30 en 15.30 uur ds. Gunst; Nisse 14.00 uur ds. Van Krimpen; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur ds. Schot;

Oostburg 10.00 uur leesdienst en 15.30 uur ds. De Heer; Oostkapelle 17.00 uur stud. Van Rijswijk; Opheusden 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Ouddorp 9.30 (H.A.) en 18.30 uur ds. P. Blok; Oudemirdum 9.30 en 14.30 uur ds. J. Karels; Poederoyen 14.30 uur ds. Brugge; Poortugaal 19.00 uur ds. Joosse; Poortvliet 14.30 uur ds. De Jongste; Rhenen 10.00 en 16.30 uur ds. Van Dieren; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur ds. De Leeuw; Ridderkerk-Slikkerveer 9.30 en 16.30 uur ds. Mijnders; Rijssen-Noord 9.30, 14.30 en 18.30 uur leesdienst; Rijssen-West 9.30 en 18.30 uur (H.D.) ds. De Wit; Rijssen-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. Schreuder en 14.30 uur leesdienst; Rilland-Bath 14.00 uur ds. Baan en 18.30 uur stud. Maljaars; Rotterdam-Alexanderpolder 14.30 uur ds. Silfhout; Rotterdam-Centrum 10.00 en 18.00 uur stud. Brede-
weg; Rotterdam-IJsselmonde 14.30 uur ds. De Leeuw; Rotterdam-Zuidwijk 16.30 uur ds. Paul; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur ds. Verschuure; Sliedrecht (Middel-
diepstraat 31) 12.00 uur ds. W.J. Karels; Soest 9.30 en 16.00 uur ds. Verweij; Sprang-Capelle 14.30 uur ds. M. Karens; Stolwijk 10.00 (H.A.) en 19.00 uur ds. De Waard; Terneuzen 10.00 en 18.00 uur ds. B. van der Heiden; Tholen 10.00 en 18.30 uur ds. De Jongste en 14.30 uur lees-
dienst; Tricht-Geldermalsen 18.30 uur ds. Van Gelder; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. Mouw; Urk 10.00 en 17.00 uur leesdienst; Utrecht 10.00 (H.A.) en 19.15 uur ds. Van der Net; Veen 9.30 en 18.00 uur ds. Melis; Veenendaal 9.30 en 16.30 uur ds. Van Belzen; Vlissingen 9.30 uur leesdienst en 16.00 uur ds. Tuinier; Waarde 9.30 en 18.00 uur (H.D.) ds. Golverdingen en 14.00 uur leesdienst; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur ds. Mondria; Wageningen 10.00 en 18.30 uur ds. F. Mulder; Werkendam 10.00 en 18.00 uur ds. M. Karens; Westkapelle 18.30 uur ds. Moens; West-
zaan 10.00 en 15.30 uur stud. G.W.S. Mulder; Woerden 10.00 uur ds. W. Harinck en 18.30 uur ds. Van Ekeveld; Yerseke 9.30 en 18.00 uur ds. Van Krimpen en 14.00 uur leesdienst; Zeist 10.00 uur (H.D.) ds. Van Ekeveld en 18.30 uur ds. W. Harinck; Zoetermeer 15.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Zwijndrecht 9.30 en 16.30 uur lees-
dienst; Zwolle 9.30 en 19.00 uur ds. Vogelaar.

■ DINSDAG 23 SEPTEMBER 2008

Berkenwoude 19.30 uur ds. Silfhout; Drachten 19.30 uur ds. Schreuder; Ede (Noorderkerk, Amsterdamseweg 9) 19.30 uur ds. Beens; Mijdrecht 19.30 uur ds. M. Karens; Moerkapelle 19.30 uur ds. Hogchem; Nieuwdorp 19.30 uur ds. De Jongste; Oud Beijerland 19.30 uur ds. Mondria; Poederoyen 19.30 uur ds. Van Dieren.

■ WOENSDAG 24 SEPTEMBER 2008

Andijk 19.30 uur ds. Schot; Brakel 19.30 uur ds. M. Karens; De Valk-Wekerom 19.30 uur ds. Van Boven; Dinteloord 19.30 uur (H.D.) ds. Schipper; Hilversum 19.45 uur ds. Baan; Hoogvliet 19.45 uur ds. Melis; Leiderdorp 19.30 uur ds. De Leeuw; Nieuwe Tonge 19.30 uur ds. Vermeij; Nijkerk 19.30 uur ds. Verweij; Nisse 19.30 uur ds. Hakvoort; Rotterdam-Alexanderpolder 19.30 uur ds. Van der Net; Rotterdam-Centrum 19.45 uur ds. Van Belzen; Rotterdam-IJsselmonde 19.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Sint Annaland 19.30 uur ds. Van Manen; Stad aan 't Haringvliet 19.30 uur ds. Van Aalst; Utrecht 19.30 uur ds. F. Mulder; Veenendaal 13.15 uur ds. Van Belzen (huw.bev.); Vlaardingen 19.30 uur ds. Bakker.

■ DONDERDAG 25 SEPTEMBER 2008

Aalburg 19.30 uur ds. Kleppe; Borssele 19.30 uur ds. De Heer; Goudswaard 19.30 uur ds. Brugge; 's-Gravenzande 19.45 uur ds. Van Ekeveld; Kapelle-Biezelinge 19.45 uur ds. Baan; Kootwijkerbroek 14.15 uur ds. Beens (huw.bev.); Leerdam 19.30 uur ds. Terlouw; Melissant 19.30 uur ds. Van Gelder; Naaldwijk 19.45 uur ds. Schipper; Nieuwer ter Aa 19.45 uur ds. De Leeuw; Oosterland 19.30 uur ds. Moens; Poortugaal 19.30 uur ds. Hakvoort; Puttershoek 19.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Scherpenzeel 13.35 uur ds. Verschuure (huw.bev.); Scheveningen 19.30 uur ds. Silfhout; Zwolle 19.30 uur ds. Vogelaar.

■ VRIJDAG 26 SEPTEMBER 2008

Borssele 14.30 uur ds. Hakvoort (huw.bev.); Den Helder 19.30 uur ds. Baan; Kootwijkerbroek 14.00 uur ds. Beens (huw.bev.); Krabbendijke 14.30 uur ds. Hoogerland (huw.bev.); Leerdam 14.30 uur ds. Vermeij (huw.bev.); Middelburg-Centrum 15.00 uur ds. De Heer (huw.bev.); Veenendaal 14.30 uur ds. Van Belzen (huw.bev.).

EVANGELISATIESAMENKOMSTEN

■ ZONDAG 21 SEPTEMBER 2008

Alkmaar ('t Wuiver 2-a) 10.00 en 16.30 uur ev. G. Baan; Amsterdam (Looiersgracht 70) 10.30 en 17.00 uur ev. J. Krijgsman; Emmen (Prinsesselaan 6-l) 9.30 en 15.30 uur ev. C. van Druenen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2-c) 9.30 en 16.00 uur ev. S. de Visser; Merksem (Oude Bareellei 64) 10.00 en 17.00 uur ev. A. van Setten; Tilburg (Offenbachstraat 105) 10.00 en 18.30 uur ev. H.J. van den Boogaart.

Voor alle in dit nummer genoemde toekomstige data geldt:

Indien de Heere wil en wij leven.

Ondergronds, maar onmisbaar
Steun het drukken van
reformatorische lectuur in China!

Stort uw gift op 3473. 76. 029

t.n.v. Hudson/Taylor/SBHC te Rhenen

HUDSON TAYLOR
Stichting Bijbelse Hulpverlening China

Voor info of voorlichting: Bel 06 200 13 173 of kijk op www.hudsontaylor.nl

*** Ermelo op de Veluwe ***

Ruime vakantie bungalow.

In het bos, met veel fiets- en wandel mogelijkheden, op korte afstand v/h dorp. Ideaal voor 4 pers. plus evt. baby. Voorzien van alle comfort. Kijk op www.cottagehuren.nl of bel voor meer info: 0570-513944

Geldermalsen Te Koop: Grote tweekapper met 7 slaapkamers.

Op royale kavel van bijna 500 meter. Inpandige garage plus een extra schuur. Compleet eigen oprit voor 4 auto's. Kerk, scholen, winkels op nog geen 3 minuten afstand. Vraagprijs: € 369.500,- k.k. Tel. 0345-571527 of 0655937740

Verantwoorde lectuur? De Christelijke leesmap!

Een christelijke leesmap mag anno 2008 niet meer in uw gezin ontbreken. Neem een verstandige beslissing en abonneer u nu op christelijke leesmap De Bundel

Deze leesmap bevat o.a. de volgende bladen: Terdege, Gezinsgids, Bimbam, Catechisant, Daniel, Gezond nu, Vorsten, en nog meer...

Als u nu lid wordt ontvangt u een mooie cd cadeau!

DE BUNDEL
CHRISTELIJKE LEESMAP

U kunt kiezen uit de volgende leesmappen:

Nieuwe map	€ 17,50
1 maand oud	€ 14,50
2 maanden oud	€ 12,50
3 maanden oud	€ 10,50
4 maanden oud	€ 9,50
5 maanden oud	€ 8,50
houdmap	€ 9,50

Bel vandaag nog met 0180 - 55 41 87 of fax naar 0180 - 55 40 78.

Schrijven kan natuurlijk ook:
Chr. leesmap De Bundel, Allegro12,
2925 BD Krimpen a/d IJssel

Bel vandaag ! 0180 - 55 41 87

Genoemde prijzen zijn per maand. U gaat een abonnement aan voor minimaal 1 jaar! De leesmap wordt iedere maand bij u omgewisseld. Wij bezorgen door geheel Nederland behalve in de provincies Groningen, Friesland en Limburg.

Orgelbouw Advies Commissie

een betrouwbare partner!

nieuwbouw • restauratie • overplaatsing • onderhoud

ook voor akoestische vraagstukken

Neem voor meer informatie contact op met
Dhr. H. den Hollander
Tel. (010) 435 44 35

VOGG

Vereniging van
Organisten der
Gereformeerde
Gemeenten

BEGRAFNISVERZORGING KINA
010 - 458 31 12

Rotterdam, Drechtstreek, Krimpenerwaard, Gouda
D.W. Schipper 010-4506626 J. Kooijman 0187-583912
Capelle aan den IJssel Gouda

Te koop in Ridderkerk, ruime eensgez. won. op mooie ligging / 4 sl. km + 1 gr. zolderkamer. Leuk aangel. tuin, 13 m. diep. Op loopafst. v. kerk en openb. verv. Vraagprijs € 209.500,-. Inl. 0180-427273.

Nog even uitwaaien op **Ameland** of **Terschelling** of genieten van de herfsttinten in **Bakkeveen** in de **Fr./Dr. Wouden** (12 km van Drachten). Voor de allerlaagste prijs v.a. € 100/140 p.w.

Kijk www.vdsluisvakanties.nl of bel voor info 0512-516096. Ook kunt u reserveren voor 2009.

J. de Jager

HANDREIKING AAN DE CATECHEET

**CATECHISATIE-
SCHETSEN**

*Bij het vragenboekje
van Hellenbroek*

Deze catechisatieschetsen zijn een samenvatting van de verschillende catechisatieschema's die

de schrijver in de praktijk heeft gebruikt bij het catechiseren aan de hand van het alom bekende vragenboekje van ds. A. Hellenbroek. Deze schetsen bieden ondersteuning bij het voorbereiden van de te behandelen stof.

Geb. 233 blz.

22.50

Uitgeverij

Gebr. Koster www.gebrkoster.nl

Gebr. Koster
Nairacstraat 17, 3771 AW Barenveld
Tel. 0342 - 41 69 86

RST
Zorgverleners

KRAAMZORG
THUISZORG

RST Zorgverleners.
800 zorgverleners staan voor u klaar!
Voor identiteit en kwaliteit.

Bel voor informatie over kraamzorg,
wijkzorg, gespecialiseerde
verzorging, verpleging,
(huishoudelijke) verzorging:
0342 - 42 23 24.
Of wordt zelf RST Zorgverlener!
Reageer op: 0342 - 40 54 65 of
info@rstzorg.nl

Identiteit Kwaliteit!

Tel. (0342) 42 23 24
Burg. Kuntzelaan 27-a • Postbus 154
3770 AD Barneveld • Fax (0342) 42 25 50
www.rstzorg.nl • E-mail: info@rstzorg.nl

HARKES
Begrafenis
Persoonlijke zorg
voor uw begrafenis

Telefoon (0172) 21 21 22
Dokter Hamburgerlaan 59 - 2771 JR Boskoop
Wij verzorgen alleen begrafenis - Dag en nacht bereikbaar

CHRISTELIJKE BEGRAFENISONDERNEMING
G. WEGENAAR

Buurtlaan West 26 tel. 0318-526641
3905 JR Veenendaal www.wegenaar.nl

Wij verzorgen begrafenis in Veenendaal,
Ede, Bennekom, Wageningen, Rhenen e.o.

Vos

Wij verzorgen begrafenis
(geen crematies) op de gehele Veluwe,
in Kampen e.o. en in Rijssen e.o.

Begravenisverzorgers:
G. v.d. Berg | D. Markusse | B.F. Nijhof | B. Vos

Nunspeet, Elburg e.o. T 0341-253813
Kampen e.o. T 06-53363828
Rijssen e.o. T 0548-540053
overige plaatsen en b.g.g. T 0577-401689

Begravenisverzorging Vos
Aardhuisweg 74, 3888 MG Uddel
tel. 0577-401689

BEGRAVENISVERZORGING VOS - VERTROUWD VERZORGD

Te huur ruime vakantiewoning
in Zuid-Alberta, Canada,
omgeving van Lethbridge.
Prachtig gelegen, uitzicht op rivier,
prairie en Rocky Mountains,
dichtbij dorp en kerken.
Voor inlichtingen 00-1403-553-4023.
Hollands sprekend.

Zalen inrichten?

Voor allerlei doeleinden wordt een zaal
of vergaderruimte gebruikt. U heeft
bepaalde wensen, wij hebben veel ervaring
op dit terrein. Met een keur aan kwaliteits-
vol meubilair komen we samen tot een
geëigend plan, passend binnen uw budget.
Wij zijn ook u graag van dienst!

**Bezoek ons ook op
Wegwijs! Speciaal
voor kerken.**

- Consistoriemeubilair
- Garderobesystemen
- Zaalinrichtingen
- Kastenwanden
- Presentatiesystemen
- Persoonlijke service

Een zaak van vertrouwen

De kantoor specialist

De Smalle Zijde 22
Postbus 859, 3900 AW Veenendaal
[T] 0318-551122 / info@kantoor specialist.nl

TWEE SBO GROEPEN GEEN EIGEN LEERKRACHT?

Het bestuur van de Stichting Speciaal Onderwijs op Gereformeerde grondslag vraagt
voor de Ds. D.A. Detmarschool in Ede met spoed:

Groepsleerkrachten
SBO-JRK
SBO-LOM

Bovenstaande vacatures ontstaan door zwangerschap (uitzicht op voortzetting
dienstverband) en huwelijk. Dit betekent dat 2 groepen vanaf 1 nov/dec geen eigen
leerkracht meer hebben!

Functie-eisen

- het kunnen creëren van een goed pedagogisch klimaat
- om kunnen gaan met verschillen
- een goed organisatievermogen

Hebben kinderen met extra zorg een speciaal plekje in uw hart?
Wilt u dan extra nadenken over de stap naar het Speciaal Basis Onderwijs?
Onze leerlingen hebben u hard nodig!

Bel voor meer informatie of voor het toezenden van de schoolgids naar
dhr. P.J. Westerlaken, directeur: school: (0318) 665266, privé: (0318) 519725
Of breng geheel vrijblijvend een bezoek aan onze school.

Sollicitanten dienen te behoren tot de Hersteld Hervormde Kerk of tot de
(Oud) Gereformeerde Gemeenten (in Ned.).
Sollicitaties, voorzien van referenties, worden
binnen tien dagen verwacht bij
de secretaris van het bestuur,
dhr. G.P. Landwaart, Havikskruis 5,
3738 TV Maartensdijk.

Detmarschool
Speciaal Basisonderwijs

KLASSE
MAAKT ONDERSCHIED

Stolk Orgels
is hoofddealer van:
**Johannus - Eminent
Domus - Ahlborn**

Stolk orgels
tel.: 0180 - 31 56 52

Nieuwkerk a/d IJssel, Vrijheidslaan 55,
Krabbendijke, Oostpolderweg 1
Nederhemert Nrd., Ormelingsstraat 36
Beesd, Veerweg 14
Papendrecht, Overtoom 18

UNIEK IN PRIJS

Te huur een **vakantieverblijf** in
Chilliwack, British Columbia,
Canada. Dichtbij kerken en prachti-
ge natuur. Voor inlichtingen email
pauline_neels@hotmail.com
of bel 1-604-795-6417.
Hollands sprekend.

Handen van de kerk wereldwijd

Dominicaanse Republiek
Gezondheidszorg

Darfur
Noodhulp

Papua
Alfabetisering

Peru
Aandacht en liefde
voor straatkinderen

Zuid-Afrika
Strijd tegen HIV / Aids

GIRO 307447 Woerden

Help mee!

- Steun ons werk met een gift
- Nodig ons uit voor een gemeenteavond of op vereniging

DEPUTAATSCHAP TOT HULPVERLENING IN BIJZONDERE NODEN VAN DE GEREFORMEERDE GEMEENTEN
Houttuinlaan 7 • 3447 GM Woerden • T 0348 48 99 10 • E bijzonderenoden@cbgg.nl • I www.bijzonderenoden.nl

TE KOOP

€ 325.000,-

gezellige, vrijstaande en goed onderhouden woning aan de Van Broekhuizenstraat 9 in **RIJSSEN**. Nabij centrum en bossen gelegen. Royaal perceel, fraaie siertuin en garage. Bel voor een vrijblijvende bezichtiging of meer informatie met 06 - 55 19 08 70.

Begrafenis Verzorging Tollenaar

Voltastraat 21, 4532 LG Terneuzen
Tel. 0115-612554 - Geen crematies

Epe, op de rand van de veluwe en IJsselvallei is onze royale en luxe vak. woning te huur tot 6 pers. (3 sl.k.) als u van rust en ruimte houdt is dit de ideale plek.
info: 0578-629347

Te koop: **4 pers. chalet te Voorthuizen**, aan de rand van de veluwe. Gelegen op een rustig en luxueus park. Bouw december 2006. Woonoppervl. 50 m2, kaveloppervl. +/- 310 m2
Vraagprijs: €125.000
Info: Fam. S. Bos tel. 06-44575892
email. simonboswoudenberg@hotmail.com

begrafenisverzorging T. den Hollander

Begravenissen in Vlaardingen, Rotterdam, Gouda, den Haag en omstreken.

Opbaarmogelijkheden in een door u gewenst uitvaartcentrum of thuis met koeling.

Geen crematies.

Dag en nacht bereikbaar.

Mozartlaan 13
3131 ES Vlaardingen
Tel. 010 - 4600509

Orgelcentrum Andante is dealer van JOHANNUS - MONARKE - CONTENT - EMINENT

**ORGELCENTRUM
NDANTE**

In onze beide winkels is een ruim assortiment aan bladmuziek in zowel notenschrift als klavarscribo te vinden.

A. van Ostadelaan 35, VEENENDAAL

Tel: 0318 - 505063, Fax: 0318 - 505851

Oranjestraat 6, RIJSSEN

Tel: 0548-515866, info@andanteorgels.nl

u vindt ons ook op www.andanteorgels.nl

DE SPECIALIST IN HUISKAMER- EN KERKORGELS